

Минский государственный лингвистический университет
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
Минский государственный лингвистический университет

КОММУНИКАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ

Материалы докладов Международной научной конференции
Минск/Беларусь, 28–29 мая 2003 г.

В двух частях

Часть первая

Минск 2003

аудитории, ограниченность во времени. Некоторые из них могут усиливать или ослаблять действие других. Так, на тщательно подготовленную речь незначительно влияет размер аудитории. Спонтанная и квазиспонтанная речь больше подвержена варьированию в зависимости от временных рамок и от количества слушателей.

Н.У. Чайка
г. Минск

ЭЛІПТЫЧНЫЯ КАНСТРУКЦЫІ ЯК СТЫЛІСТЫЧНЫ СРОДАК МОВЫ

Апошнім часам узрастае цікавасць вучоных да лінгвістыкі тэксту, да "рэальных утварэнняў маўленчай камунікацыі ў моўных дэтэрмінацыях, уключаючы сітуацыйныя прагматычныя фактары" [1. С. 1]. Шэраг даследчыкаў (А.М. Гагараш А.С., Трафімава, О.Б. Кічыгіна, І.Г. Салаўёва, І.С. Бедрына, А.М. Мамалыга, Б.Ф. Любчанка, Л.М. Васільеў і іншыя) лічаць мэтазгодным функцыянальна-камунікатыўны падыход да аналізу моўных з'яў. "Мова, — на думку І.С. Бедрынай, — гэта дынамічная сістэма, якая функцыянуе ў розных сферах зносін, рэалізуе розныя камунікатыўныя мэты" [1. С. 162]. Гэтым і тлумачыцца ўжыванне мадыфікацый сказаў (у тым ліку і эліптычных). Пропуск дзеяслова ў эліптычных сказах не з'яўляецца самамэтай, а выкарыстоўваецца для рэалізацыі пэўнай камунікатыўнай і функцыянальнай задачы. Таму і разглядаць эліптычныя канструкцыі неабходна як адзінку звязнага тэксту.

На аснове функцыянальнага сінтаксісу складваецца напрамак *стылістычнага сінтаксісу*, прадметам вывучэння якога з'яўляюцца стылістычныя функцыі эліптычных сказаў, разгляд іх як экспрэсіўных сродкаў мовы і асаблівасці ўжывання эліптычных сказаў у розных функцыянальных стылях. Даследчыкі (Т.Ф. Дубоўцава, Р.К. Мендыбаева, А.П. Скавароднік і ў, З.Л. Наважонава і іншыя) разглядаюць эліптычныя сказы як адзінкі, якія гаворачы выбірае з вялікай колькасці загадзя дадзеных мовай сінтаксічных магчымасцей, як іх камбінацыю ў маўленчым акце ў залежнасці ад функцый.

У сваіх працах Т.Ф. Дубоўцава аналізуе асаблівасці ўжывання эліптычных сказаў у розных функцыянальных стылях. На аснове назіранняў даследчыцай была зроблена выснова, што эліптычныя сказы часцей за ўсё сустракаюцца ў гутарковым стылі ці ў творах мастацкай літаратуры як стылістычныя фігуры. Было заўважана, што эліптычныя сказы амаль што не сустракаюцца ў навуковым і афіцыйна-дзелавым стылях, бо не адпавядаюць патрабаванням поўнай і дакладнай перадачы інфармацыі. Т.Ф. Дубоўцава вызначыла працэнтныя суадносіны ўжывання эліптычных сказаў.

Грунтоўнасцю і ўсебаковасцю вывучэння праблемы эліпсіса вылучаюцца працы А.П. Скавароднікава. Вучоны лічыць, што пры "вывучэнні эліпсіса

справажае структурна-граматычны падыход над стылістычным" [2. С. 23]. У далейшай манаграфіі вучоны зрабіў усебаковы аналіз эліптычных сказаў, які ўключае іх класіфікацыю. Ён падзяляе эліптычныя сказы на кантэкстуальныя і аутрысінтагматычныя эліпсісы. А.П. Скавароднікаў тэрмінам *эліптычны сказ* абмяжоўвае толькі бездзяяслоўныя сказы, а правамерна называе эліптычнымі сказы з пропускам любых членаў. На наш погляд, тэрмін эліпсіс павядае з'яве, якую ён абазначае, і няма патрэбы ўжываць яго ў вузкім значэнні, бо пры гэтым губляецца тэарэтычная вартасць даследавання. Вучоны зрабіў градуіраванне эліптычных канструкцый у рамках апазіцыі *стылістычная нейтральнасць — стылістычная маркіраванасць* [2. С. 24]. У гэтай класіфікацыі кожная структурная разнавіднасць эліпсіса займае пэўнае месца ў залежнасці ад большай ці меншай ступені экспрэсіўнасці. Улічвалася таксама частотнасць ужывання няпоўнастаўных сказаў у тых ці іншых стылях. Зразумела, што такое даследаванне з'яўляецца вельмі важным: яно дало магчымасць зрабіць структурна-стылістычную градацыйную класіфікацыю няпоўнастаўных канструкцый, якая адлюстроўвае ўзровень іх экспрэсіўнасці.

Далей даследчык разглядае эліпсіс у плане актуальнага членення. На думку А.П. Скавароднікава, гэта неабходна для "тлумачэння прычын эліпсіса і яго спецыфікі як экспрэсіўнага моўнага прыёму" [2. С. 34]. Аналіз тэмы і рэмы служыць дадатковым сродкам актуальнага членення ў тым сэнсе, што спрыяе падкрэсліванню асобных элементаў (тэмы і рэмы) ці іх адначасоваму падкрэсліванню шляхам умацнення проціпастаўлення экспліцытна выражаных элементаў" [2. С. 38].

А.П. Скавароднікаў вызначае прагматычныя функцыі няпоўнастаўных сказаў, раскрываючы, з аднаго боку — агульнае (міжстылёвае), а з другога — спецыфічнае (што характэрна для асобных стылі) у функцыянальна-стылістычным аспекце эліпсіса. Даследчык выдзяляе шэраг функцый эліпсіса: характарызуючую, выяўленчую, кампазіцыйную, камунікатыўную. Манаграфія А.П. Скавароднікава, безумоўна, з'яўляецца вельмі важнай для далейшай распрацоўкі праблемы эліпсіса. У працы даследчык глыбока і ўсебакова прааналізаваў заканамернасці функцыянавання эліптычных сказаў у мове, мастацкія прыёмы, якія надаюць сказу экспрэсіўную маркіраванасць, і ўмовы іх ужывання ў розных функцыянальных стылях.

Р.К. Мендыбаева таксама разглядае няпоўны сказ як стылістычны прыём. Даследчыца выдзяляе наступныя асноўныя стылістычныя функцыі і эліпсіса: функцыю дынамізму, эматыўную, лакалізацыйна-апісання, метрыка-рытмічнай арганізацыі, стылізацыі над гутарковую мову. Выдзяляецца таксама шэраг залежных стылістычных функцый (характарызуючая, эмацыянальнага апісання і іншыя). Відавочна, што даследаванне Р.К. Мендыбаевай прадугледжвае ўсебаковы стылістычны аналіз няпоўнастаўных канструкцый, выяўляе іх лінгвістычную прыроду.

Такім чынам, працы па сінтаксічнай стылістыцы маюць вялікае значэнне для распрацоўкі праблемы эліпсіса. Даследчыкі, улічваючы структурную

арганізацыю і асаблівасці семантыкі эліптычных сказаў, робяць акцэнт на стылістычнай функцыі, асаблівасцях выкарыстоўвання эліптычных сказаў у розных функцыянальных стылях і разглядаюць эліптычныя сказы як экспрэсіўны сродак мовы. Гэтым самым вучоныя значна ўзбагачаюць, распрацоўку вучэння аб эліпсісе і адкрываюць новыя перспектывы і шляхі вывучэння гэтай моўнай з'явы.

Як бачна, праблема няпоўнастаўных мадыфікацый сінтаксічных канструкцый распрацоўвалася ў рамках розных сінтаксічных школ і напрамкаў. Даследвалася лінгвістычная сутнасць, структура, семантыка і асаблівасці функцыянавання канструкцый з сінтаксічным нулём і эліпсісам. Аднак застаецца нявырашаным пытанне пра спосабы і сродкі фарміравання семантыкі сказа з эліпсісам дзеяслоўнага выказніка і сінтаксічным нулём. Значэнне апушчанага дзеяслова ў сказах з эліпсісам дзеяслоўнага выказніка фарміруецца толькі сінтагаматычна, у кантэксце. Доказам таму служаць выпадкі аманіміі эліптычных варыянтаў сінтаксічных канструкцый. Аманімічныя эліптычныя мадыфікацыі размяжоўваюцца пры данамозе семантычнага спецыфікатара-кампаэнта функцыянальна-сінтаксічнага поля, які далучаецца да фону і канчаткова канкрэтызуе значэнне апушчанага дзеяслова.

Фон

Хлопчык – за дзверы

Спецыфікатар
Зачыненія

Спецыфікатар
І на вуліцу

Такім чынам, дадзеную аперацыю можна прадставіць формулай: Фон + спецыфікатар = значэнне эліпсавання. Таму наша мэта – выявіць сродкі, якія канчаткова канкрэтызуюць значэнне апушчанага дзеяслова. Віды сінтаксічных трансфармацый, якія адбываюцца пры эліпсаванні сінтаксічным нуляванні.

ЛІТАРАТУРА

1. Бедрина И.С. Проблема неполноты предложения // Вопросы синтаксиса русского языка. Калуга, 1969. – С. 17 – 25.
2. Сковородников А.П. Экспрессивные синтаксические конструкции современного литературного языка. Томск, 1981. – 255 с.

Шэн Маньмэй
Китай

ОБУЧЕНИЕ ОБЩЕНИЮ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ (ИЗ ОПЫТА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ КИТАЯ)

В настоящее время успехи в профессиональной деятельности человека напрямую зависят от того, насколько он следит за достижениями в своей области. Для этого ему необходимо владеть иностранным языком, являющимся на сегодняшний день одним из важнейших средств совершенствования профессиональных знаний. Несомненно, процесс обучения иностранному языку как иностранному (РКИ) должен быть построен таким образом, чтобы он соответствовал современному социальному заказу. В последние годы в Китае, благодаря развитию международного сотрудничества в различных сферах экономики и культурной жизни, возрастает потребность в людях, умеющих общаться с носителями русского языка. В силу этого владение коммуникативной компетенцией является важнейшей целью преподавания РКИ, и процесс обучения русскому языку в неязыковых вузах Китая предполагает решение реальных задач общения в сферах речевой деятельности (РД), соответствующих профессиональным интересам студентов-филологов.

Обучение иностранному языку студентов-нефилологов представляет собой важную составную часть педагогической работы в системе вузовской подготовки в Китае. Число студентов, изучающих русский язык в неязыковых вузах в настоящее время значительно меньше, чем изучающих английский, однако Госкомитет по делам образования Китая уделяет огромное внимание обучению русскому языку. В 1988 г. была принята новая учебная программа по русскому языку для студентов-нефилологов и издан комплекс новых учебников, который включает десять книг для студентов. Данные учебники, являясь общим пособием по русскому языку для студентов самых разных специальностей, содержат большое количество текстов исторической и современной тематики. (В 1998 г. при переиздании этого комплекса в учебниках на 90% был обновлен текстовый материал.). С учетом необходимости общения студентов-нефилологов в будущей профессиональной деятельности в учебной программе установлены конкретные требования для них по фонетике, грамматике, лексике, чтению, аудированию, говорению, письму и переводу. После четвертого семестра студенты должны сдать государственный экзамен по русскому языку 4-й ступени (ГЭРЯС-4). Такой экзамен проводится в одно и то же время (в середине июня) по единому образцу во всех неязыковых вузах Китая.

Актуальной задачей преподавания РКИ является развитие и совершенствование коммуникативных навыков и умений. Для решения этой задачи необходимо интенсифицировать процесс обучения аудированию и говорению, т.е. таким видам РД, которые обеспечивают успех общения как

которая приводит к “кризису идентификации” человека. Человек утрачивает свое “я”, оставаясь в трагическом одиночестве [5. С.202].

2. Философия моделирует два возможных выхода из кризиса идентификации:

- стратегия программного неоклассицизма - возврат утраченных значений;

- коммуникативная стратегия [5. С.245].

3. Коммуникативная стратегия включает в себя множество вариантов, из которых я выбрала те версии, которые предлагают пути преодоления неустойчивой транзитивной ситуации:

- диалогизм Бахтина;

- концепция языковых игр Апеля;

- экзистенциальная коммуникация Ясперса.

4. Кратко резюмируя сущность коммуникативной стратегии, можно сказать, что пытаясь преодолеть “кризис идентификации” и обрести самого себя, человек возвращается к своим истокам, и понимает, что, открыв Вселенную в Другом, он понимает – что Другой – это он сам [1. С.82].

ЛИТЕРАТУРА

1. Бахтин М.М. К философии поступка: Работы 20-х гг. Киев, 1994.
2. Данилов А.Е. Переходное общество. Проблемы системной трансформации. Мн., 1998.
3. Князева Е.Н. Сложные системы и нелинейная динамика в природе и обществе // Вопросы философии. 1998. №4
4. Можейко М.А. Стаповление теории нелинейных динамик в современной культуре. Мн.: БГЭУ.
5. От Я к Другому: Сб. переводов по проблемам интересубъективности коммуникации, диалога. Мн., 1997. С. 202–220.
6. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой. М.: Прогресс, 1986.
7. Стратегия устойчивого развития и перспективы цивилизационной динамики на рубеже веков // Мат-лы межнаучной конф: В 2 ч. Мн., 1998.
8. Тоффлер О. Наука и изменение // Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой. М.: Прогресс, 1986. С. 11–33.

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНЫЕ ЗАСЕДАНИЯ

Юрлавская Т.В. Коммуникация и ее изучение на рубеже тысячелетий.....	3
Юрарева И.И. Понятия <i>стереотип</i> и <i>стратегия</i> в этнолингвистике.....	5
Яворная Е.Г. Рефлексивные и нерефлексивные оценочные тактики научной речи.....	11
Маслова В.А. Слово и молчание: коммуникативный аспект.....	14
Михиевич А.Е. “Слово, сказанное умело”, или композиция лекции как коммуникативная тактика.....	19
Юношкевич М.И. Лингвопрагматическая категория модализации как способ достижения коммуникативного успеха.....	24

КОММУНИКАТИВНЫЙ АСПЕКТ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ

Яйдак О.Ч. Пресуппозитивная обусловленность коммуникативной значимости имени прилагательного в испанском языке.....	29
Зергачова Т.Л. Фонемні істычны аналіз вуснага навуковага маўлення.....	32
Іалідовіч В.У. Італьянская лексіка ў беларускай мове.....	38
Юмнич О.В. Некоторые особенности автохтонной лексики в современном новозеландском варианте английского языка.....	40
Ювчик Н.С. Корректность стратегий восприятия языковых единиц как залог адекватного понимания иноязычной речи на слух.....	44
Карышская Е.Б., Курочкина З.Д., Рускевич Л.В. Роль лексических интегсификаторов в достижении коммуникативной интенции.....	49
Крылович М.Ю. Просодическая манифестация коммуникативных стратегий у лиц с нарушенной слуховой функцией.....	51
Кузнецов Г.П. Виды абстракции и идентификация абстрактных имен существительных.....	56
Лукичева-Навроць Е.В. Некоторые особенности семантики транспозиционных имен существительных.....	59
Лорозова Л.П. Нормативное, стереотипное и индивидуальное в просодии.....	62
Лримак В.В., Кашевская Л.Ф. Лингвокультурологические особенности употребления конструкций экспрессивного синтаксиса.....	66
Сажина Е.В. Вопросно-ответные комплексы в проблемном дискурсе.....	69
Сытько А.В. Субъективная модальность предположения и кооперативные коммуникативные стратегии.....	73
Габоліч А.У., Вікторка Л.В. Уласныя імёны ў міжкультурнай камунікацыі (на матэрыяле твора Дж. Толкіна “Хобіт”).....	78
Габоліч А.У., Кухарэвіч С.А. Паэтычная метафара у міжмоўнай камунікацыі (на матэрыяле перакладаў паэзіі М. Багдановіча на англійскую мову).....	81
Гавкинъ Т.Н. Национально-культурная специфика фразеологических единиц.....	84

Тавкин Т.Н., Алданова Ю.Н. Термины и их лексическое отличие от нетерминов.....	87
Торжок А.Г. Глаголы широкой семантики типа <i>mean, say, think</i> как средства связи в пределах высказывания.....	89
Федоренко О.Н. Прагматические особенности высказываний с отрицательным значением.....	93
Чжан Минь. Сопоставительная лингвистика в обучении второму иностранному языку в Китае.....	98
Шпаковская И.Н. К вопросу о значимости пунктуации в процессе коммуникации.....	101

КОММУНИКАЦИЯ В ЖАНРОВО-ФУНКЦИОНАЛЬНОМ КОНТЕКСТЕ

Архипова Е.В. Согласие и несогласие в свете речевого этикета английского языка.....	104
Васильева Е.Л. Вербальный и невербальный аспекты коммуникации: типы взаимодействия.....	106
Витько Н.И. К вопросу о типологии рекламных слоганов.....	109
Воробьева О.И. Структура и композиция как приемы повышения воздействующего эффекта рекламы.....	114
Гец М.Г. Выбор стратегий коммуникативного поведения при продуцировании творческой письменной речи.....	117
Голикова Ж.А. Английские фразеологизмы в лингвострановедческом аспекте и проблемы их перевода.....	122
Деревянко В.Г. Восприятие публичной речи на иностранном языке и социо-культурная компетенция.....	127
Завадская Е.А. Об аксиологическом аспекте коммуникации.....	131
Карпук Г.В. Установление контакта в судебном дискурсе (дискурсе адвоката).....	135
Костюкович И.С. Использование интенсификаторов в политическом дискурсе в зависимости от риторической ситуации.....	136
Кравченко В.Ю. Специальные средства выражения эмоций в электронной дискуссии.....	139
Окаева А.Б. Рекламная коммуникация как пример взаимодействия вербальных и невербальных компонентов (на материале англо-язычной потребительской рекламы).....	142
Самойлик Е.Е. Имена прилагательные цветообозначения в политическом дискурсе.....	146
Селезнев А.В. Подходы к исследованию текстуального структуро-устройства. Один из них: ярусное речестроение текста/дискурса.....	147
Соболевский М.А. Реализация функциональной модели малоформатного сообщения (на примере баннера).....	151
Тимашкова Л.Н. Особенности коммуникативного поведения в деловой сфере.....	153
Харитончик Е.Е. Вариативность контекста и просодия политической речи.....	155

Чайка Н.У. Эліптычныя канструкцыі як стылістычны сродак мовы.....	158
Шэн Маньмэй. Обучение общению на иностранном языке (из опыта преподавания русского языка в неязыковом вузе Китая).....	161
A. Horolets. Some similarities of communicative strategies in media and political texts.....	163

КОММУНИКАЦИЯ И ОБЩЕСТВЕННОЕ СОЗНАНИЕ

Баранова А.С. Коммуникативное отношение “я – ты” в онтологической концепции С.Л.Франка.....	167
Вербицкая Н.В. Стратегии большого капитала в сфере массовой коммуникации: концентрация печати в Германии.....	170
Воробьева С.В., Легчилин А.А. Язык и время как базисные модусы существования риторической коммуникации (методологический подход Х. Перельмана).....	175
Гаравая І.П. Паэзія ў міжкультурнай камунікацыі (на матэрыяле англійскага рамантызму канца XVIIIст.– першай паловы XIXст.).....	180
Звонак Н.П. Межкультурная коммуникация: теория и практика.....	184
Куршук И.В. Реализация коммуникативных стратегий в споре.....	186
Лашкевич О.Т. «Публик рилейшнз» как вид политической коммуникации.....	190
Подкопаева Е.П. Аргументация как коммуникативный процесс.....	193
Сычевская Н.С. Аргументация в публичной речи.....	198
Шавров О.Г. Глобализация: от культуры диалога к диалогу культур.....	203
Янковская С.Ю. Особенности коммуникативных практик в транзитивном обществе.....	207